

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов
Кафедра германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: Розвиток критичного мислення в учнів старшої школи засобами
проектів на уроках англійської мови

Студентки освітньо-кваліфікаційного рівня
«магістр» групи МСО

Спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і
література (англійська, німецька))

Бондарук Вікторії Іванівни

Науковий керівник кандидат педагогічних наук,
доцент Ігнатова Олена Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ АГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	6
1.1. Ключові характеристики формування критичного мислення у процесі навчання.....	6
1.2. Роль проектів у методологічній роботі на уроках англійської мови.....	19
1.3. Вивчення досвіду використання засобів проектів у процесі розвитку критичного мислення в учнів старшої школи на уроках англійської мови.....	33
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	36
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	37
2.1. Етапи формування критичного мислення.....	37
2.2. Організація експериментальної роботи.....	47
2.3. Узагальнення результатів наукового дослідження у процесі формування експерименту... ..	75
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	77
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	78
РЕЗЮМЕ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	91

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аліксічук О. С. Проектна діяльність студентів у процесі опанування навчальної дисципліни «Шкільний курс світової художньої культури та методика його викладання»/ О. С. Аліксічук, В. В. Федорчук. – 2008. – 31 с.
2. Антропова Р. М. Развитие коммуникативной культуры будущего учителя средствами проектного обучения/ Р. М. Антропова: дис. ... канд. пед. наук. – Новосибирск, 2003. –179 с.
3. Артюшина Л. А. Рефлексивное образование как основа современной образовательной системы высшей школы/Л. А. Артюшина // Электрон. науч. изд. (науч.–педагогич. интернет–журн.). – Июнь 2010. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.emissia.org/offline/2010/1427.htm>
4. Байрамов А. С. Динамика развития самостоятельности и критичности мышления у детей младшего школьного возраста/ А. С. Байрамов. Докт. дисс. – Баку, 1968. – 560с.
5. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителів навчально–методичний посібник/ Н. М. Бібік. – К.: Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
6. Веселова В. Г. Проектная деятельность как средство формирования профессиональной компетентности будущего учителя в условиях широкой социальной конкуренции/ В. Г. Веселова: дис. ... канд. пед. наук. – Армавир, 2001. – 177 с.
7. Вилькеев Дж. Сущность, функции и структура профессионального мышления учителя. В кн. «Педагогическое мышление и его формирование у студентов»/ Дж. Вилькеев. – Казань, 1997. – С.28–29.
8. Выготский Л. С. Мышление и речь. Психологические исследования/ Л. С. Выготский. – М.: Лабиринт, 1996. – 416 с.
9. Войтик И. М. Оценка и развитие рефлексивного мышления/ И. М. Войтик, И. Н. Семенов. – Новосибирск: СибАГС, 2001. –144 с.

10. Головань М. С. Використання методу проектів у процесі вивчення інформатики та комп'ютерної техніки в економічному вузі/ М. С. Головань. //Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики: Збірник наукових праць. Випуск. – 2003. – Т. 3. – С. 67–71.
11. Демешко І. М. Використання проектної методики в курсі «Практикум з української мови»/ І. М. Демешко //Наукові записки. Сепія: Педагогічні науки. – 2015.–Випуск 141 (II). – С. 42 –45.
12. Дёрнер Д. Логика неудачи/ Д. Дёрнер. – М.: Смысл, 1997. – 243 с.
13. Душеина Т. В. Проектная методика на уроках иностранного языка/ Т. В. Душеина // Иностранные языки в школе. – 2003.– №5 С. – 38-42.
14. Эпштейн М. Метод, разрушающий школьную рутину/ М. Эпштейн. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://setilab.ru/modules/conference/view.article.php/17>
15. Зимняя И. А. Проектная методика обучения английскому языку / И. А. Зимняя, Т. Е. Сахарова // Иностранные языки в школе. – 1991. – № 3. – С. 9-15.
16. Зинченко В. П. Человек развивающийся/ В. П. Зинченко, Е. Б. Моргунов. – М.: Тривола, 1994. – 213 с.
17. Карпов Е. Учебно-исследовательская деятельность в школе: в поисках новой пед. альтернативы /Е. Карпов // Экономика в школе. – 2001. – № 2. – С. 3-11.
18. Клустер Д. Что такое критическое мышление? //Критическое мышление и новые виды грамотности/ Д. Клустер. – М.: ЦГЛ, 2005. – С.5-13.
19. Кононенко Ю. Застосування проектних технологій при вивченні англійської мови у професійній підготовці майбутніх фахівців// Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної), присвяченої 25–річчю НАПН України (м. Київ, 29 березня – 13 квітня 2017 р.) / Інститут професійно-технічної освіти

НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. – К.: ІПТО НАПН України, 2017. – 300 с. (С. 195–198)

20. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. – СПб.: Питер, 2000. – 922с.
21. Крайнова Т. В. Управление профессиональным становлением студентов в условиях инновационной практики вуза на основе проектно-программного подхода/Т. В. Крайнова: дис. ... канд. пед. наук. – Барнаул, 2006. – 220 с.
22. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів/ А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер. – К.: Вид-во «Плеяди», 2006. – 220 с.
23. Кулюткина Ю. Н. Мышление учителя/ Ю. Н. Кулюткина Н., Г. Сухобской. – М.: Педагогика, 1990. – 104 с. (С. 56-68).
24. Липман М. Критичне мислення: чим воно може бути?/ М. Липман // Вісник програм шкільних обмінів. – 2006. – № 27. – С. 17-23.
25. Липман М. Рефлексивная модель практики образования // М. Lipman Thinking in Education. – Cambridge, 1991. – P. 7-25.
26. Мередит К. Критическое мышление. Пос. 1–VIII//Подготовлено в рамках проекта «Чтение и письмо для Критического мышления»/ К. Мередит, Дж. Стил, Ч. Темпл. – М.: Изд-во «ИОО». – 1997-1999. – 178 с.
27. Минкина Ф. Ф. Критическое мышление учащихся и педагогические способы его формирования/Ф. Ф. Минкина. – Дисс. ...канд.пед.наук. Казань, 2000. – 260 с.
28. Мирошниченко Н. И. Развитие критического мышления учащихся на уроках иностранного языка (немецкого)/ Н. И. Мирошниченко //Вестник Таганрогского института имени А. П. Чехова. – 2013. – №. 1. – С. 52– 56.
29. Ніколаєва С. Ю. Проектна робота «Europe is more than you think» для учнів старшої школи/ С. Ю. Ніколаєва //Іноземні мови. – 2009. – №. 4. – С. 22–35.

30. Олійник І. П. Використання методу проектів на уроках англійської мови як один із шляхів формування комунікативної компетентності учня/ І. П. Олійник. – Котовськ. – 2012. – 21 с.
31. Палаева Л. И. Метод проектов в обучении английскому языку учащихся среднего этапа обучения общеобразовательной школы/ Л. И. Палаева. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www. humanities. edu. ru/db/sect/31](http://www.humanities.edu.ru/db/sect/31).
32. Пауль Р. Письма. Документы. Суждения современников. – М.: Искусство, 1977. – 263 с.
33. Пахомова Н. Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении// Н. Ю. Пахомова – М.:АРКТИ, 2005. – с.
34. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка/Е. С. Полат //Иностранные языки в школе. – 2000. – Т. 2. – №. 3. – С. 3–12.
35. Полат Є. С. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти / Є. С. Полат. – К. ВЦ «Академія», 2003. – 272 с.
36. Пометун О. І. Методика розвитку критичного мислення на уроках історії (ч. 1)/ О. І. Пометун //Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2012. – Т. 1. – С. 3–7.
37. Пометун О. І. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів/ О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – Д.: Ліра, 2016. – 144 с.
38. Пометун О. І. Основи критично мислення: навчальний посібник для учнів 10 (11) класів загальноосвітніх навчальних закладів/ О. І. Пометун, Л. М. Пилипчатіна, І. М. Сущенко, І. О. Баранова. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. – 216 с.
39. Попков В. А. Критический стиль мышления у субъектов высшего профессионального образования/ В. А. Попков, А. В. Коржуев. – М.: Агроконсалт, 2002 – 236 с.
40. Розин В. М. Психология: теория и практика/ В. М. Розин. – М.: Форум, 1997. – 296 с.

41. Романовська М. Б. Метод проектів у навчальному процесі (методичний посібник) / М. Б. Романовська. – Харків: Ранок, 2007. –160 с.
42. Сенько Ю. В. Формирование научного стиля мышления учащихся/ Ю. В. Сенько. – М.: Педагогика: 1986. – 136 с.
43. Сергеев И. С. Как организовать проектную деятельность учащихся: практическое пособие для работников общеобразовательных учреждений/ И. С. Сергеев. – М.: АРКТИ, 2008. – С.16.
44. Слонь О. В. Метод проектов и его реализация на уроках литературного чтения в начальной школе/ О. В. Слонь //Вестник Оренбургского государственного педагогического университета. – 2013. – №. 4. – С. 193-198.
45. Темина С. Ю. По пути развития школьника/ С. Ю. Темина. – М.: МПСИ, 1999. – 176 с.
46. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти/ С. О. Терно. – Запоріжжя: Просвіта, 2009. – 268 с.
47. Терно С. А. Концепция критического мышления в зарубежной педагогике //Современные научные исследования и инновации/ С. О. Терно. – 2013. – №. 8 (28). – 25с .
48. Терно С. А. Обучение критическому мышлению – «экзотические приёмы» или решение нетривиальных проблем?/ / С. О. Терно. //Гуманитарные научные исследования. – 2014. – №. 1. – С. 14–14.
49. Терно С. Світ критичного мислення: образ та мімікрія// С. О. Терно. //Історія в сучасній школі. – 2012. – №. 7–8. – С. 27–39.
50. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії)/ С. О. Терно. //Запоріжжя: Запорізький національний університет. – 2011. – Т. 105. – С. 1.
51. Тюков А. А. Общая и социальная антропология/ А. А. Тюков. – М.: Изд-во ГУУ, 2002. – 273 с.

52. Тягло А. В. Критическое мышление: Проблема мирового образования XXI века/ А. В. Тягло, Т. С. Воропай. – Х.: Изд-во Ун-та внутренних дел, 1999. – 284 с.
53. Тягло А. В. Критическое мышление: проблема мирового образования XXI века/ А. В. Тягло, Т. С. Воропай. // Постметодика. – 2001. – № 3 (35). – С. 19-26.
54. Тягло О. В. Критичне мислення як освітня інновація //Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 1997. – №. 2. – С. 229-232.
55. Тягло О. Чи буде культура критичного мислення в новій українській школі? / А. В. Тягло. // Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». – Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. – С. 60–64.
56. Федяев Д. М. Идеология компетентности и ее ценностные основания / Д. М. Федяев // Электр. науч. журн. «Вестн. Омского государственного педагогического университета». Выпуск 2007. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-167.pdf>
57. Халперн Д. Психология критического мышления. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
58. Ходос Е. А. Критическое мышление: метод, теория, практика. Учебно-метод. пособие/ Е. А. Ходос, А. В. Бутенко. – Красноярск, 2002. – 139с.
59. Цыгулева М. В. Опыт реализации проектной методики для формирования профессиональной компетентности специалиста //Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2010. – №. 10. – С. 56–62.
60. Шакирова Д. М. Теоретические основания концепции формирования критического мышления/ Д. М. Шакирова //Педагогика. – 2006. – № 9. – С. 96-98.

61. Шакирова Д. М. Формирование критического мышления учащихся и студентов: модель и технология/ Д. М. Шакирова //Образовательные технологии и общество. – 2006. – Т. 9. – №. 4. – С. 284-292.
62. Шевчик Е. А. Английский язык// Анализ работы методического объединения учителей иностранного языка МБОУ «СОШ № 24» 2013 – 2014 учебный год. – 8 с.
63. Язиков О. І. Проектні технології як компонент інноваційної діяльності ПТНЗ/ О. І. Язиков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [/fs.ptu.org.ua/wps/files.get.php](http://fs.ptu.org.ua/wps/files.get.php).
64. Яковлева Н. Ф. Проектная деятельность в образовательном учреждении: учеб. пособие. – 2–е изд., стер. – М. : ФЛИНТА, 2014. – 144с.
65. Ястребцева Е. Н. Современная городская школьная медиатека (Модель технического оснащения и возможные формы организации работы): Методические рекомендации / Е. Н. Ястребцева – М., 1992.– С. 9
66. Aronowitz S. Postmodern education. Politics, Culture and Social Criticism. Minneapolis/ S. Aronowitz, H. Giroux. – Oxford. University of Minnesota. – Press, 1991. –205 p.
67. Beringer R. E. Historical Analysis. Contemporary approaches to Clio's craft. New York – Santa Barbara – Chichester Brisbane/ R. E. Beringer– Toronto: John Wiley & Sons, 1978. –317 p.
68. Cheung Ch.-K. Assessing University Students' General and Specific Critical Thinking/ Ch.-K. Cheung, E. Rudowicz, A. S. F., Dong Yue Kwan Xiao. // College Student Journal. December, 2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_4_36/ai_96619957/
69. Daud N. M. eveloping Critical Thinking Skills in Computer–Aided Extended Reading Classes/ N. M. Daud, Z. Husin // British Journal of Educational Technology. – 2004. – Vol. 35, # 4. – P. 477–488.
70. Ennis R. H. Evaluating critical thinking/ R. H. Ennis, S. P. Norris. – Midwest Publications, 1989. – 204 с.

71. Gallacher L. Project work with teenagers, British Council/ L. Gallacher. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.teachingenglish.org.uk/think/articles/project-work-with-teenagers>
72. Hickman L. A. John Dewey's Educational Philosophy in International Perspective: A New Democracy for the Twenty-First Century/ L. A. Hickman, G. Spadafora. – SIU Press, 2009. – 181 p.
73. Houston P. D. Simultaneous Thinking – Executive Perspective/ P. D. Houston // Scholl Administrator. August, 2003/ P. D. Houston. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0JSD/is_7_60/ai_106059375/
74. Howell R. T. The Importance of the Project Method/R. T. Howell. In Technology Education/ R. T. Howell // Journal of Industrial Teacher Education. – 2003. – Spring. V. 40, № 3. – P. 14-19.
75. Klooster D. What is critical thinking/ D. Klooster // Thinking Classroom . – 2001. – № 4. – P. 36-40.
76. Knoll M. The Project Method: Its Vocational Education Origin and International Development /M. Knoll //Journal of Industrial Teacher Education. – 1997. – № 34. – С. 59-80.
77. Lipman M. Critical thinking – what can it be?/ J. E. McPeck //Educational Leadership. – 1988. – Spetember. – P. 38-43.
78. Lipman M. Thinking in education/ M. Lipman. – Cambridge: Cambridge university press, 1991. – 188 p.
79. McPeck J. E. Critical thinking and education. – Routledge, 2016. – 174 p.
80. Moriyama J. Problem-Solving Abilities Produced in Project Based Technology Education/ Moriyama, Jun, Satou, Masashi, and King, Cyril T. // Journal of Technology Studies. – 2002. – V. XXVIII. № 2. Summer. – P. 154-158.
81. Moshman D. Intellectual Freedom for Intellectual Development/ D. Moshman // Liberal Education, Summer, 2003. – [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://www.aacu.org/liberaleducation/le-su03/le-su3feature2.cfm>

82. Paul R. Critical thinking/ R. Paul, A. Binker. – Sonoma State Uni. – 1987. – 575 p.
83. Paul R. Critical Thinking: What every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World/edited by A. J. F. Binker. – Sonoma: Center for Critical Thinking and Moral Critique Sonoma State University, 1990. – 5 – 75 p.
84. Pintrich P. R. The Role of Metacognitive Knowledge/ P. R. Pintrich. Learning, Teaching, and Assessing // Theory Into Practice. – 2002. Vol. 41. Issue 4. – P. 219-225.
85. Pithers R. T. Critical thinking in education: A review/ R. T. Pithers, R. Soden //Educational research. – 2010. – Т. 42. – №. 3. – P. 237-249.
86. Reed J. H. Teaching Critical Thinking in a Community College History Course: Empirical Evidence From Infusing Paul's model – Statistical Data Included / J. H. Reed, J. D. Kromrey // College Student Journal. – 2001. – June, 35(2). – P. 201-215.
87. Ribe R. Project Work/ R. Ribe, N. Vidal. – Oxford: Heinemann, 2003. –104 p.
88. Selman M. Critical thinking as social practice. Calgary, Canada, 1993;
89. Shaver J. P. Reflective thinking, values, and Social Studies textbooks/ J. P. Shaver // School reviews. –1965. – № 73. – P. 226-257.
90. Stancato F. A. Tenure, Academic Freedom and the Teaching of Critical Thinking/ F. A. Stancato // College Student Journal. – 2000. – September. № 34. – P. 377-382.
91. Starkey L. Critical Thinking Skills Success in 20 Minutes a Day/ L. Starkey. – New York: LearningExpress, LL, 2004. – 192 p.
92. Vess D. Creative writing and the Historian: an active learning Model for teaching the craft of History/ D. Vess // The History Teacher. – 1996. – Vol. 30, Number 1. November– P. 45-53.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

95. Білодід Словник української мови: в 11 томах. Том. 8 – Київ : Наук. думка, Т. 8 : Природа-Ряхтливий / ред. тому: В. О. Винник. – 1977. – 927 с.
96. Бим-Бад Б. М. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М. : Большая рос. энцикл., 2002. – 528 с.
97. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/>
98. Collins Dictionary. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary>
99. Macmillan Dictionary and Thesaurus. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.macmillandictionary.com/>
100. Merriam Webster Dictionary. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/>